

Riigikohtunik Priit Pikamäe eriarvamus Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 3. detsembri 2013. a otsuse kohta kohtuasjas nr 3-4-1-32-13, millega on ühinenud riigikohtunik Eerik Kergandberg

1. Ma ei nõustu käesolevas asjas tehtud kohtulahendiga allesitatud põhjustel.

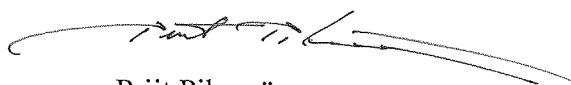
2. Ühinen põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi otsuse p-s toodud seisukohaga, et soodustingimustel vanaduspensionide seaduse (SVPS) § 4¹ järgi võib käesolevas kohtuasjas eristada PS §-ga 12 tagatud võrdsuspõhiõiguse kontekstis järgmisi isikute kategooriaid: ühelt poolt isikud, kes esitasid soodustingimustel vanaduspensioni määramise avalduse enne soodusstaaži andval töökohal töötamise lõpetamist, ning teiselt poolt need isikud, kes esitasid avalduse sama liiki pensioni määramiseks pärast soodusstaaži andval töökohal töötamise lõpetamist. Samas leian erinevalt kohtukoosseisu enamusest, et sellistesse kategooriatesse kuuluvate isikute erineval kohtlemisel puudub igasugune mõistlik põhjus olukorras, kus esimesse gruppi kuuluvatel isikutel ei arvestata pärast soodustingimustel vanaduspensioni määramist soodusstaaži andval töökohal töötamist hiljem vanaduspensioni suurendamisel soodusstaažina.

3. SVPS § 4¹ eesmärki ei saa pidada muuks kui vastuoluliseks. Nii menetlusosalised kui ka kohtukoosseisu enamus on kõnealuse normi eesmärki näinud esmajoones vajaduses kaitsta rasketes töötingimustes töötanud inimeste terviseseisundit nende varasema pensionile minekuga. Nõustun, et võimalus siirduda soodustingimustel vanaduspensionile võib olla üks stiimuleid, millega mõjutada inimesi loobuma eelduslikult tervist kahjustavatel erialadel töötamisest. Samas ei tulene aga nimetatud seadusest ega ka ühestki muust õigusaktist töötajale keeldu jätkata ka pärast soodustingimustel vanaduspensioni määramist töötamist samal töökohal. Sel moel talitas ka käesoleva kohtuasja kaebaja E-A. Dejev. Minu jaoks on arusaamatu, kuidas saab sel moel lugeda selle regulatsiooni sihiks tervist kahjustaval tööül töötanute tervise kaitset, kui isikule antakse ühel ajal nii õigus taotleda pensioni määramist kui ka õigus edasi töötada. SVPS §-s 4¹ sätestatud keeld arvestada soodusstaaži andval töökohal töötamise jätkamist ka pärast pensioni määramist ei motiveeri tõenäoliselt töötajat enda tervise kaitse huvides sellest loobuma olukorras, kus töötasu eelduslikult ületab pensioni suurus. Eeltoodust järeldub, et kuigi ei saa välistada, et SVPS § 4¹ kehtestamisel peeti ühe võimaliku eesmärgina silmas ka vajadust kaitsta tervist kahjustavat tööd tegevate isikute tervist, siis praktikas ei soodusta vaadeldav regulatsioon selle sihi saavutamist. Seega on asjassepuutuva normi ainsaks käegakatsutavaks tulemuseks riigi sotsiaalkindlustuse vahendite kokkuhoid, millega minu arvates ei saa õigustada p-s 2 nimetatud gruppide erinevat kohtlemist.

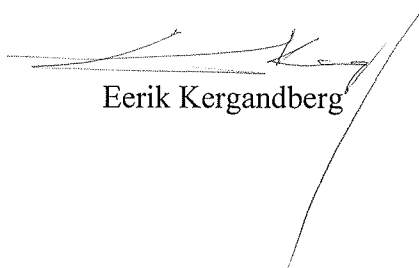
4. Saab vaid nõustuda Riigikohtu praktikas omaksvõetud tõdemusega, et sotsiaalsete õiguste tagamisel on seadusandjal avar diskretsiooniõigus ja kohtud ei tohi seadusandja asemel asuda langetama sotsiaalpoliitilisi otsuseid (vt otsuse p 56). Olen siiski seda meelt, et vaatamata avarale otsustusruumile nimetatud küsimuste lahendamisel ei tohi seadusandja otsused ka sotsiaalsete õiguste tagamisel olla meelevaldsed. Ainult meelevaldseks saab aga pidada seadusandja SVPS §-s 4¹ väljendatud soovi kohelda soodustingimustel vanaduspensioni määramisel isikuid erinevalt, juhindudes puhtformalistlikust kriteeriumist, nagu soodustingimustel vanaduspensioni määramise avalduse esitamise aeg. Sellist järeldust ei väära ka kohtuotsuse p-des 61–62 kajastatud arvutuskäigud, mille kohaselt erineb nende pensionäride pensioni suurus, kes tegid sama kaua samasugust tööd, kuid ei esitanud soodustingimustel vanaduspensioni määramise avaldust enne soodusstaaži andval töökohal töötamise lõpetamist, võrreldes käesoleva kohtuasja kaebaja pensioni suurusga, vaid mõni

protsent. Ka mõne euronit küündiv lahknevus pensioni suurusel on võrdsuspõhiõiguse riive kontekstis oluline, kui arvestada vanaduspensionide üldist taset elukalliduse kontekstis. Ma ei saa nõustuda ka enamuse seisukohaga, et esitades avalduse soodustingimustel vanaduspensionit määramiseks, kaotab isik õiguse vanaduspensionit suurendamisele hiljem lisanduva staaži alusel, kuid sellest tema jaoks johtuvat ebasoodsamat olukorda tasandab samas kätte võidetud pensionäri staatus (kohtuotsuse p-d 64–66). Leian, et pensionäri seisundit ja sellega kaasnevat soodustust ei saa praegusel juhul arvestada võrdsuspõhiõiguse riivet tasakaalustava argumendina, kuivõrd selle staatuse omandab pärast vanaduspensionit määramise avalduse esitamist ka teise võrdlusgruppi kuuluv töötaja – s.o isik, kes esitas avalduse soodustingimustel vanaduspensionit saamiseks alles pärast soodusstaaži andval töökohal töötamise lõpetamist, – pärast talle vanaduspensionit määramist. Seega ei ole pensionäri staatusega kaasnevad hüved midagi sellist, mis oleksid omased kitsalt vaid esimesse võrdlusgruppi kuuluvatele isikule ning võiksid kompenseerida seda, et tema puhul ei arvestata soodusstaaži andval töökohal töötamise jätkamist hiljem vanaduspensionit suurendamisel soodusstaažina. Olukorras, kus mõlemasse võrdlusgruppi kuuluvad isikud on omandanud pensionäri seisundi, säilib nende ebavõrdne kohtlemine neile määratud võimalikus pensioni suurusel SVPS §-s 4¹ sätestatud keelu tõttu.

5. Ülaltoodud argumente silmas pidades olen seisukohal, et SVPS §-s 4¹ sisalduv norm on põhiseaduse vastane ja oleks tulnud tunnistada kehtetuks.

Priit Pikamäe

Eerik Kergandberg